

ВІДГУК опонента
кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри фінансів
Карпатського національного університету імені Василя Стефаника
Мацьківа Володимира Володимировича, на дисертаційну роботу
Федяя Ярослава Ігоровича на тему
«Формування системи фінансового контролінгу агропромислових
підприємств в умовах цифрової економіки»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань
07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Актуальність теми дисертаційної роботи

Військова агресія значним чином ускладнила умови функціонування агропромислових підприємств в Україні. Сьогодні вони зіштовхуються зі значним рівнем невизначеності, що ускладнює процес прийняття управлінських рішень та забезпечення їхнього стратегічного розвитку. Руйнування логістичних ланцюгів, втрата виробничих потужностей, пошкодження транспортної та логістичної інфраструктури, скорочення інвестиційної активності та інші негативні чинники суттєво вплинули на фінансовий стан агропромислових підприємств.

Проте, незважаючи на надскладні умови функціонування, агропромислові підприємства сьогодні намагаються адаптуватися до нових реалій, відновлювати втрачені виробничі потужності, виходити на нові ринки аграрної продукції, диверсифікувати власну діяльність та забезпечувати подальший розвиток. При цьому вони активно використовують потенціал сучасних цифрових технологій, які значною мірою сприяють підвищенню продуктивності праці, ефективності використання виробничих ресурсів, оптимізації бізнес-процесів і, як наслідок, прискорюють відновлення їхньої діяльності та підвищують ефективність виробництва.

Водночас активне впровадження сучасних цифрових технологій супроводжується стрімким зростанням обсягів інформаційних ресурсів, які потребують системного акумулювання, обробки, аналізу, зберігання та використання у процесі прийняття управлінських рішень. У зв'язку з цим перед агропромисловими

підприємствами постає завдання побудови дієвої системи управління такими інформаційними ресурсами. Саме тому використання фінансового контролінгу як інструменту інформаційно-аналітичного забезпечення управління набуває особливої актуальності та розглядається як один із найбільш ефективних способів підвищення результативності функціонування агропромислових підприємств в умовах цифрової економіки.

Відповідно побудова сучасної системи фінансового контролінгу агропромислового підприємства з урахуванням можливостей цифрової економіки є актуальним напрямом розвитку системи управління такими підприємствами, має значний потенціал практичного впровадження та сприятиме підвищенню ефективності функціонування системи фінансового менеджменту агропромислових підприємств.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконана в межах планів науково-дослідних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка» за такими темами: «Формування інноваційно-інвестиційних засад сталого розвитку суб'єктів підприємництва в умовах євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0121U113249); «Розробка механізму фінансування інноваційного відновлення стратегічно важливих секторів економіки України у післявоєнний період» (номер державної реєстрації 0123U104318).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Враховуючи необхідність поглиблення теоретико-методичних засад функціонування системи фінансового контролінгу агропромислових підприємств та розробки практичних положень забезпечення ефективності її функціонування в умовах цифрової економіки, у роботі вдало було визначено мету і завдання, об'єкт і предмет дослідження, які загалом коректно відображають його сутність та корелюють із обраною темою. Зміст дисертації

відповідає назві, поставленій меті та засвідчує її завершеність як комплексної і цілісної роботи, характеризується структурованістю і логікою викладу матеріалу, а також обґрунтованих дисертантом висновків і рекомендацій.

Результати проведеного аналізу дисертаційної роботи свідчать про високий рівень обґрунтованості та достовірності наведених у ній наукових положень, висновків і рекомендацій. Вони сформовані на основі комплексного опрацювання сучасних наукових джерел вітчизняних і зарубіжних авторів, законодавчої та нормативно-правової бази України і Європейського Союзу. У роботі використано репрезентативну інформаційну базу, що включає офіційні статистичні матеріали Міністерства цифрової трансформації України, Державної служби статистики України, Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України, Національного банку України, а також результати власних розрахунків і аналітичних узагальнень автора.

Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів забезпечено застосуванням загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, серед яких системний підхід, комплексний підхід, контент-аналіз, порівняльний аналіз, логічний аналіз, методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, абстрагування, узагальнення, систематизації, класифікації, групування, структурно-функціональний аналіз, статистичний аналіз, економіко-математичні методи, індексний метод, графоаналітичний метод, табличний метод, метод моделювання, метод інтегрального оцінювання, метод сценарного та стратегічного аналізу.

Враховуючи зазначене, на наш погляд, висновки, зроблені в роботі є логічно обґрунтованими. Апробація результатів дослідження є достатньою, про що свідчить перелік наукових праць здобувача та їх представлення на 6 міжнародних науково-практичних конференціях.

На наш погляд, наведені аргументи дають змогу схвально оцінити науковий рівень проведеного дослідження, достовірність сформульованих в дисертації теоретичних положень, які винесені на захист, як і практичне значення висновків і рекомендацій, обґрунтованих автором.

Оцінка новизни наукових положень і отриманих результатів дослідження

У дисертаційній роботі Федяя Ярослава Ігоровича отримано результати вирішення важливого наукового завдання, що полягає в узагальненні та поглибленні теоретико-методичних засад функціонування системи фінансового контролінгу агропромислових підприємств та розробці практичних положень забезпечення ефективності її функціонування в умовах цифрової економіки.

З-поміж основних положень, що визначають наукову новизну дисертації, можна виокремити те, що в роботі удосконалено та одержали подальший розвиток:

- понятійно-категоріальний апарат фінансової науки у частині уточнення змісту категорії «фінансовий контролінг агропромислового підприємства», що реалізовано через детальний аналіз сутності дефініцій «контролінг», «фінансовий контролінг», а також визначення специфічних рис господарської діяльності агропромислових підприємств (с. 54);

- теоретико-прикладні положення щодо функціонування та трансформації системи фінансового контролінгу агропромислового підприємства, що реалізовано через детальний аналіз ролі такої системи у забезпеченні ефективності фінансового менеджменту та виокремлення причин використання концепції фінансового контролінгу у діяльності агропромислових підприємств (с. 54-57);

- методичні положення до оцінювання стану функціонування системи фінансового контролінгу агропромислового підприємства, які розширені пропозицією використання інтегрального індексу для оцінки зазначеного стану. Запропоновано інтегральний індекс розвитку системи фінансового контролінгу агропромислового підприємства визначати через розрахунок сукупності таких субіндексів: фінансової стійкості, бюджетування, цифровізації, інформаційного забезпечення, ефективності (с. 134-137);

– класифікація внутрішньосистемних перешкод впровадження системи фінансового контролінгу на агропромислових підприємствах, яка була розширена новими класифікуючими ознаками, зокрема: за рівнем керованості, за напрямком виникнення, за можливістю прогнозування, за обсягами фінансових втрат, за терміном впливу, за масштабом поширення, за рівнем вирішення (с. 130-133).

– класифікацію фінансових ризиків агропромислового підприємства, які виникають у процесі його цифрового розвитку, що розширена такими ознаками: за рівнем ефективності, залежно від сутності ризику, етапу використання цифрових технологій, джерела виникнення, масштабу впливу, обсягів фінансових втрат, напрямів виникнення, терміну виникнення, можливості управління, типу цифрових технологій, сфери виникнення та можливості використання послуг страхових компаній (с. 147-149);

– науково-прикладні положення щодо впровадження та функціонування моделі системи цифрового фінансового контролінгу агропромислового підприємства, які сформульовані на основі конкретизації стратегічних пріоритетів цифрової трансформації агропромислових підприємств у сучасних умовах та розробки практичних рекомендацій щодо удосконалення функціонування зазначеної системи (с. 175-178);

– прикладні засади формування механізму трансформації системи фінансового контролінгу агропромислового підприємства в умовах цифрової економіки, що реалізовано через розкриття змісту такого механізму, визначення змін у його структурній будові та принципах функціонування, що обумовлені залученням таким суб'єктом господарювання цифрових технологій у систему управління (с. 180-184).

Положення, які характеризуються науковою новизною, сформульовані коректно, повною мірою відображають внесок здобувача у розвиток фінансової науки та досліджуваної проблематики, а рівень їхньої обґрунтованості й науково-теоретичної вивіреності відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Значення результатів проведеного дослідження для науки і практики

Практичне значення отриманих результатів полягає в доведенні основних положень, викладених у дисертації, до рівня методичних розробок та практичних рекомендацій щодо забезпечення розвитку агропромислових підприємств в умовах цифрової економіки. Результати дисертаційної роботи використовуються у діяльності: ТОВ «АГРОТРЕЙДГРУП ЛТД» (№ 17 від 13.05.2026 р.); Фермерське господарство «Інтер-Агро-База» (№ 49 від 13.05.2026 р.); Національного університету «Чернігівська політехніка» (№ 202/08-841 від 12.05.2026).

Повнота висвітлення наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях, зарахованих за темою дисертації

Основні результати дисертаційної роботи опубліковано у 11 наукових працях, з них: 1 стаття в іноземному науковому виданні (Web of Science); 4 статті у наукових фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних; 6 праць апробаційного характеру. Загальний обсяг публікацій – 9,5 друк. арк.; особисто автору належить – 6,0 друк. арк.

Опубліковані наукові праці відповідають вимогам чинного порядку присудження ступеня доктора філософії, а їхня кількість та обсяг дають здобувачу право на публічний захист роботи.

Відсутність / наявність порушення академічної доброчесності

Основні наукові результати, сформульовані у дослідженні, отримано автором самостійно. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті ідеї і положення, які одержані особисто Федяєм Ярославом Ігоровичем.

Порушень академічної доброчесності у дисертаційній роботі не було виявлено. При підготовці дослідження дотримані усі етичні принципи та норми, що визначені у Законі України «Про освіту». Дисертація містить

посилання на відповідні джерела інформації, як українського, так і зарубіжного походження, надана достовірна інформація про використані методи та результати проведеного дослідження, дотримані норми законодавства про авторське та суміжні права. Зазначене дає підстави для загального висновку про дотримання здобувачем вимог академічної доброчесності.

Зауваження до змісту дисертації та дискусійні положення

У цілому відзначаючи високий науково-теоретичний рівень та змістовність представленої до захисту дисертації, ґрунтовне вирішення важливого наукового завдання, не можна водночас залишити поза увагою деякі положення, що, вважаємо, є предметом для дискусії, а також окремі недоліки, з-поміж яких такі:

1. Автор розглядає цифрову економіку як середовище розвитку фінансового контролінгу, однак доцільно було б більш детально висвітлити вплив концепції Індустрії 5.0 на функціонування агропромислових підприємств (с. 74-79).

2. При дослідженні особливостей діяльності агропромислових підприємств бажано було б більше уваги приділити сезонності виробництва як фактору побудови системи фінансового контролінгу (с. 46-51).

3. У підрозділі 2.1 було б доцільно доповнити аналіз фінансового стану агропромислових підприємств оцінкою їх інвестиційної активності, що дозволило б більш комплексно охарактеризувати перспективи цифрової трансформації.

4. Автором систематизовано внутрішньосистемні перешкоди розвитку фінансового контролінгу. Разом із тим було б доцільно більш детально дослідити зовнішні інституційні бар'єри цифрової трансформації (с. 130-133).

5. У роботі було б корисно більш детально розглянути питання забезпечення інформаційної безпеки функціонування системи цифрового фінансового контролінгу.

Назагал перелічені зауваження і вказані дискусійні положення більшою мірою свідчать про різноаспектність порушених у дисертаційній роботі проблем та її актуальність, а також складність і багатогранність обраної теми, практичну значущість, відтак суттєво не впливають на якість проведеного дослідження.

Загальний висновок і оцінка дисертації

Дисертаційна робота Федя Ярослава Ігоровича «Формування системи фінансового контролінгу агропромислових підприємств в умовах цифрової економіки» є самостійною завершеною комплексною науковою працею, що полягає у новому вирішенні важливого наукового завдання щодо поглиблення теоретико-методичних засад функціонування системи фінансового контролінгу агропромислових підприємств та розробки практичних положень забезпечення ефективності її функціонування в умовах цифрової економіки.

За змістом і фаховим спрямуванням робота відповідає спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування», а за якістю теоретико-методичних і практичних розробок – рівню дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Наукова новизна основних положень дисертації полягає у тому, що вони відзначаються особистим авторським підходом до постановки і успішного вирішення науково-прикладних завдань, задекларованих автором.

Таким чином, дисертаційна робота «Формування системи фінансового контролінгу агропромислових підприємств в умовах цифрової економіки» за змістовим наповненням, рівнем наукової новизни, практичним значенням та значимістю висновків відповідає Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 року № 40 (зі змінами від 31.05.2019 року № 759), та п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від

12.01.2022 року № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 341 від 21.03.2022 р., № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.05.2024 р.), а її автор – Федяй Ярослав Ігорович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Опонент:

кандидат економічних наук,

доцент, доцент кафедри фінансів

Карпатського національного університету

імені Василя Стефаника

Володимир МАЦЬКІВ